

UDK 333.1:711.163:625.711(497.113)

Originalni znanstveni rad

NEKA PITANJA ORGANIZACIJE ZEMLJIŠNE TERITORIJE DRUŠTVENIH GAZDINSTAVA

Marko GOSTOVIĆ — Subotica, Bogdan RAJKOV — Novi Sad*

1. UVOD

Analizirajući komasacije u SAP Vojvodini, ranije izvršene a i ove koje su u toku, može se uočiti u organizaciji zemljišne teritorije društvenih gazdinstava nekoliko interesantnih pitanja u vezi projektovanja putne mreže kao elementa od kojeg zavisi oblik i veličina parcele. Ukazaće se na neka od njih.

2. VELIČINA I OBLIK PARCELA DRUŠTVENOG SEKTORA

Posed društvenog sektora u pogledu organizacije zemljišne teritorije čini posebnu celinu u radnoj zoni naselja. Izdvaja se, u prvom redu, po putnoj mreži — koja obrazuje znatno veće table (parcele) nego u ostalim delovima radne zone.

Činjenica je da u komasacijama predstavnici društvenih gazdinstava traže velike parcele, ponekad do 200 ha, pa i više. Tako je na primer u Bečeju prosečna veličina parcela 150—170 ha. Razlozi za obrazovanje velikih parcela su poznati, prvenstveno se to objašnjava time da velika parcela omogućuje efikasnije iskorišćavanje teške mehanizacije i poljoprivredne avijacije. Na taj način omogućava se brzi porast produktivnosti živog rada, skraćuju se agrotehnički rokovi i pojednostavljuje se organizacija rukovođenja. Međutim, postoji čitav niz razloga koji ukazuju na potrebnu opreznost pri razmatranju veličine i oblika parcele. U prvom redu moraju se uvažavati pedološke osobine zemljišta, konfiguracija terena i postojeći objekti na tom terenu. Zemljište koje se obuhvata jednom parcelom mora biti što homogenije po svojim proizvodnim svojstvima, kako bi se po celoj površini mogla primeniti istovremeno ista agrotehnika i ostvariti uspešna proizvodnja useva koji će se na njoj gajiti. Postojanje prirodnih ili veštačkih prepreka na jednoj površini upućuje da se one pri projektovanju moraju uvažiti, radi formiranja posebnih manjih parcela.

Ukazuje se na potrebnu opreznost korišćenja teških mašina u poljoprivredi. Sabijanjem zemljišta pogoršava se vodni i vazdušni režim zemljišta,

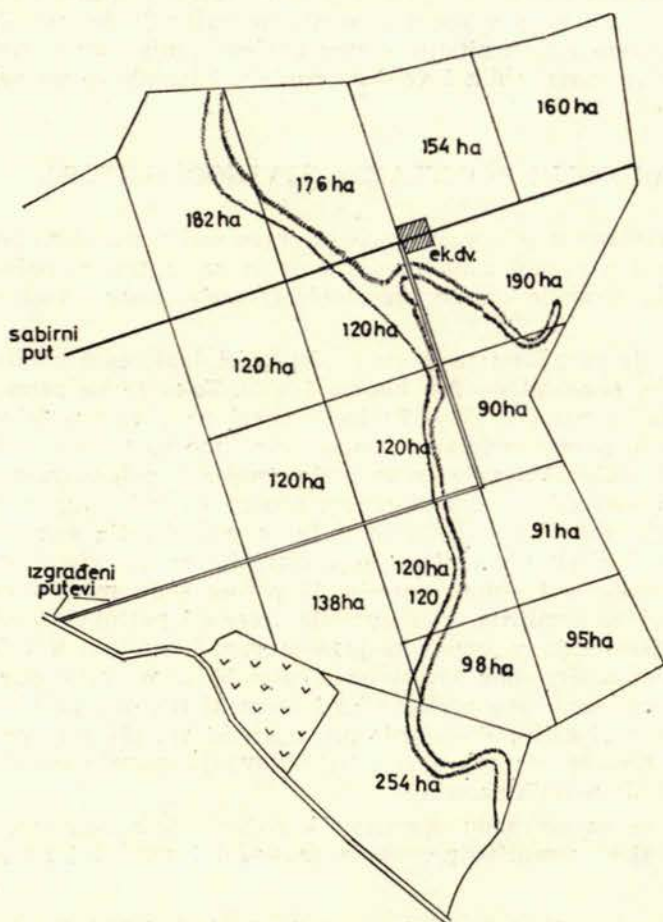
* Adresa autora: Prof. dr. Marko Gostović, Građevinski fakultet Subotica, prof. dr. Bogdan Rajkov, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad

stvara se »djon«, što se progresivno odražava na smanjenje prinosa. Velike parcele dovode do smanjenja dužine putne mreže, što prouzrokuje povećanje obima transporta po obradivoj površini.

Uzima se da je kvadratni oblik parcele najpovoljniji. Za ovaj oblik se ističe više prednosti (najekonomičniji oblik, sa prednostima u agrotehničkom smislu). Potrebno je, međutim, imati i to u vidu da ako se radi o velikoj parceli, — površine 70—100 ha, odnosno dužine preko 800 m — prednosti kvadratnog oblika se gube.

3. IZJEDNAČENOST VELIČINA PARCELA (POLJA PLODOREDA)

Već prvi pogled na organizaciju poseda društvenog sektora pokazuje da se parcele međusobno razlikuju po veličini. U primeru na sl. 1., površine

Sl. 1. Nejednake veličine parcela

parcela se kreću u širokim granicama, 90—254 ha. Ovde je potrebno ukazati na jedan važan elemenat organizacije površina.

Pri organizaciji ratarskih površina je bitno da površina polja u plodoredu¹ znatno ne odstupa. Smatra se da odstupanje preko 5% može da izazove ozbiljne teškoće zbog neravnomernosti u pogledu obima proizvodnje, a i transporta.

Imajući to u vidu, treba obrazovati takve parcele od kojih se mogu formirati polja plodoreda. Ovo se postiže usvajanjem osnovne veličine parcele², recimo od 90 ha. Posle toga treba nastojati da se obrazuju parcele te veličine ili parcele čijim se sabiranjem dobiju osnovna veličina (na primer 70 i 20 ha i sl.). Ovakav pristup ujedno pojednostavljuje rešavanje pitanja veličine parcela na nepravilnim granicama poseda ili na delovima radne zone presečenim kanalima, prirodnim depresijama i sl.

Primer za izjednačenost polja plodoreda daje sl. 2. Saobraćaj sa parcela se odvija sabirnim putem u pravcu ekonomskog dvorišta i obratno. Prema tome,

Sl. 2. Izjednačenost površina polja plodoreda

nije neophodno da se putevi upravni na sabirni put nastavljaju jedan na drugi. Tako je put kod parcele 10/1 smaknut kako bi površina polja — sastavljena od parcela 10/1 i 10/2 bila jednaka ostalim poljima. Ovo je moguće uraditi jer se ne radi o magistralnom putu kod kojeg se ne sme povećavati broj ukrasnica.

¹ Pod plodoredom se u širem smislu podrazumeva smenjivanje useva po vremenu i prostoru, po jednom određenom planu. Sastavni delovi plodoreda su polja. Jedno polje objedinjuje površine na kojima se u smislu rotacije polja u plodoredu u jednoj godini gaji određena grupa useva. Polje plodoreda ima jednu ili više parcela, po mogućnosti u jednom kompleksu.

² Na problem veličine parcele je ukazano, pored ostalih i u radu Otašević i dr.: Parcela kao elemenat komasacije, Prvo Jugoslovensko savetovanje o komasaciji zemljišta, Priština 1978.

4. ZAKLJUČAK

Pri izradi projekta putne mreže za deo radne zone gde se nalazi društveni posed, preporučuje se:

- da kvadratni oblik parcele kod većih parcela ne mora da bude dominantni faktor i
- parcele treba tako obrazovati da im je površina jednaka usvojenoj veličini polja plodoreda, ili da se sabiranjem dve do tri parcele dobije polje.

REZIME

Ukazano je na dva pitanja iz organizacije zemljišne teritorije društvenih gazdinstava, a koja se odnose na projektovanje putne mreže i na oblik i veličinu parcele. Autori preporučuju opreznost kod obrazovanja velikih parcela (ponekad 200 ha, pa i više) i ukazuju da se prednost kvadratnog oblika parcele gubi kod većih parcela, preko 60 ha. Osim toga, skreće se pažnja na potrebu da parcele po veličini budu jednake usvojenoj veličini polja plodoreda, ili da zbir više parcela daje jedno polje.

ABSTRACT

Two questions have been pointed out from the organisation of land territory of social farms, which refer to making of project of the way's network and of size and form of the land strips. The authors recommend the precaution when forming the big land strips (sometimes 200 ha, and more) and point out that the advantage of the square's form of land strip diminishes with bigger land strip, over 60 ha. Moreover, it is pointed out that the land strips should be equal to the accepted size of the field of crop's order, or that the sum of several land strips should make one field.

Primljeno: 1983-06-24